

13. Report: The U.S. Retirement Market, Investment Company Institute / First Quarter 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ici.org/research/stats/retirement>
14. FDIC Bank Data and Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www5.fdic.gov/hsob/HSOBRpt.asp>

Науменко К. В.

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

ЭВОЛЮЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ИНСТИТУТОВ СОВМЕСТНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ

Резюме

В работе исследуется история развития институтов совместного инвестирования (ИСИ) от первых прототипов инвестиционных фондов до современного состояния. Особое внимание уделяется точкам бифуркации – моментам, когда происходили кардинальные изменения на рынках ИСИ и новые формы сменяли привычные конструкции. Установлены основные факторы, которые влияли на развитие в том или ином направлении.

Ключевые слова: институты совместного инвестирования (ИСИ), инвестиционные фонды, взаимные фонды, открытые/закрытые фонды, биржевые фонды, накопительная пенсионная система.

Naumenko K. V.

I. I. Mechnikov Odessa National University

EVOLUTIONARY DEVELOPMENT COLLECTIVE INVESTMENT INSTITUTIONS

Summary

History of Collective Investment Institutions (CII) development is investigated in this study from the first prototypes of investment funds to the current state. Special attention is paid to the points of bifurcation – moments, when there were cardinal changes in CII markets and new forms replaced familiar constructions. Basic factors that influenced the development in one or another direction are determined.

Key words: Collective Investment Institutions (CII), investment funds, mutual funds, open-end/ closed-end funds, exchange-traded funds, accumulative pension system.

УДК 339.545

Неботов П. Г.

Київський національний торговельно-економічний інститут

РАМКОВІ СТАНДАРТИ БЕЗПЕКИ І СПРОЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЯК МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ПРОДУКЦІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто питання гармонізації та модернізації міжнародних митних процедур за допомогою введення рамкових стандартів безпеки і спрощення світової торгівлі. Розкрито сутність, основні принципи та положення рамкових стандартів щодо вдосконалення роботи митних органів у сфері забезпечення безпеки ланцюгів поставок. Проаналізовано вплив від запровадження рамкових стандартів на ефективність функціонування системи експортного контролю продукції подвійного призначення.

Ключові слова: рамкові стандарти, безпека, Всесвітня митна організація, експортний контроль, продукція подвійного призначення, уповноважений економічний оператор.

Постановка проблеми. Підписання Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі винесло питання автоматизації, раціоналізації та реінжинірингу митного адміністрування на чільні місця в системі пріоритетів удосконалення зовнішньоторговельної політики практично всіх країн світу. Оскільки міжнародна торгівля розвивається в невід'ємному зв'язку зі світовою економікою, застарілі та неефективні митні процедури на сучасному етапі виступають значним бар'єром на шляху цього розвитку. Усунення цих бар'єрів має на меті зменшення бюрократичного тягаря (кількості одержуваних дозволів та інших документів) та прискорення зовнішньоторговельних операцій із метою зниження транзакційних витрат і зростання рівня міжнародної конкурентоспроможності національного бізнесу.

Водночас митним службам належить продовжувати здійснювати дієвий експортний контр-

оль над продукцією військового використання та подвійного призначення з метою боротьби з тероризмом і міжнародною злочинністю, розмах яких значно збільшився останнім часом і набув нових форм унаслідок можливостей, що з'явилися в результаті технічного прогресу. Важливим залишається також проведення роботи, спрямованої на підвищення рівня законослужняності учасників зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення безпеки глобальних ланцюгів постачання товарів.

Найбільш значущим міжнародним документом, що поєднує в собі норми рекомендаційного характеру щодо спрощення процедур торгівлі і водночас забезпечення високого рівня безпеки міжнародних торговельних операцій, є Рамкові стандарти безпеки і спрощення міжнародної торгівлі, розроблені Всесвітньою митною організацією (ВМО).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем спрощення процедур торгівлі в українській та міжнародній практиці присвячено наукові доробки багатьох вітчизняних вчених економістів, зокрема А.М. Романенка [1], І.Ю. Гужви [2], А.О. Крижанівської [3], А. Халецької [4], О.П. Борисенко [5] та ін. Їх публікації складають вагомий внесок у визначення сутності та механізмів імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі в різноманітних сферах державного регулювання зовнішньої торгівлі – від оптимізації митних процедур до вдосконалення транспортно-логістичної системи здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак проблемі збереження та вдосконалення системи експортного контр-

олю продукції подвійного використання в умовах спрощення процедур торгівлі досі приділено вкрай мало уваги в науковій літературі, тоді як пошук рівноваги та взаємне підсилення обох процесів залишається надзвичайно важливим завданням забезпечення національної безпеки. Це обумовлює необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Мета статті полягає в аналізі розроблених Всесвітньою митною організацією Рамкових стандартів безпеки і спрощення міжнародної торгівлі в контексті визначення та узагальнення інструментарію вдосконалення вітчизняної системи експортного контролю продукції подвійного використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рамкові стандарти – це один із найбільш глобальних і універсальних документів у галузі митної справи,

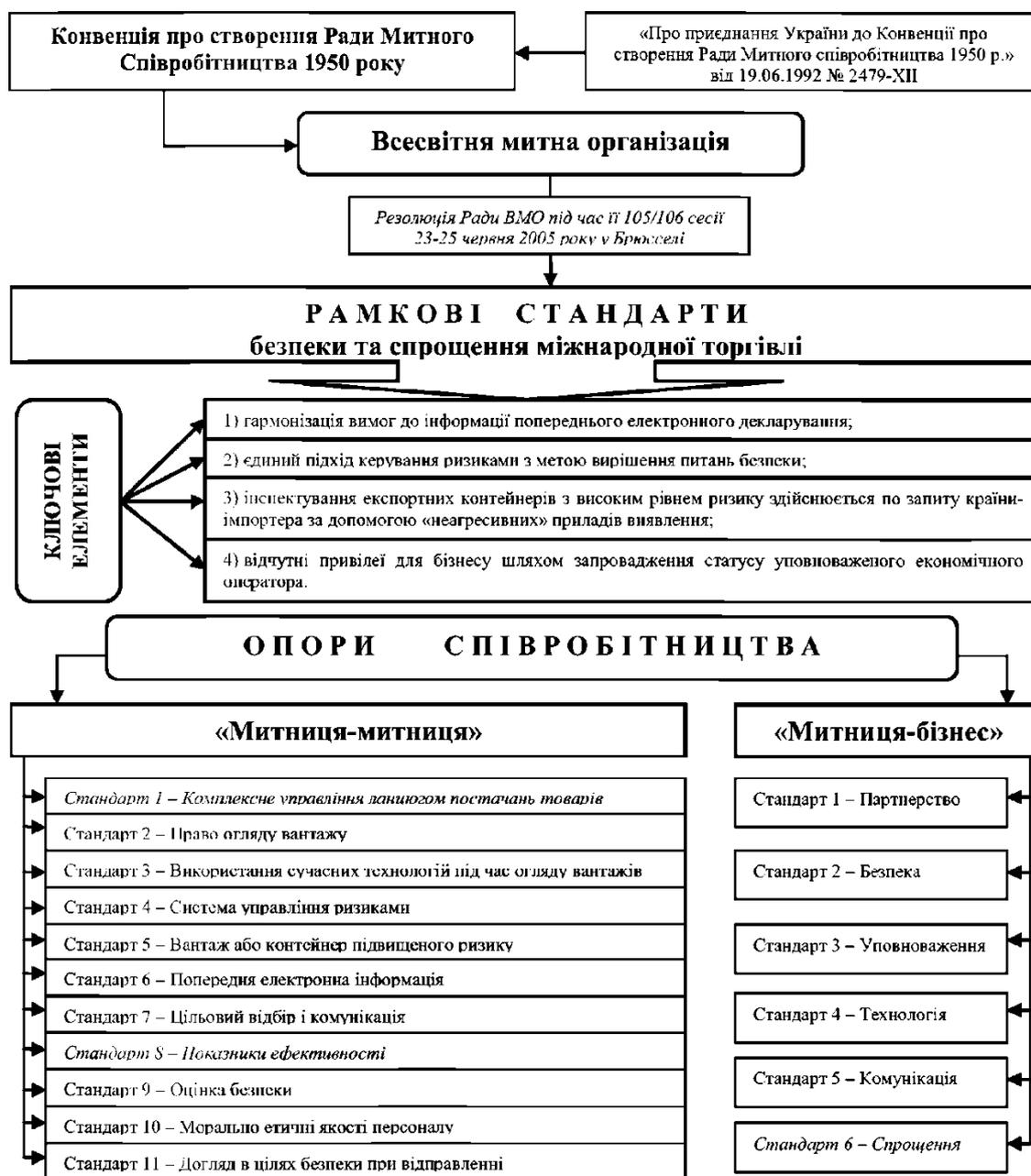

Рис. 1. Ключові елементи та опори співробітництва Рамкових стандартів безпеки і спрощення міжнародної торгівлі

Джерело: складено на основі [7, с. 232]

що виходить за рамки митних процедур. Їх цілі, що відповідають принципам оновленої Кіотської конвенції, представляються програмними цілями розвитку митної справи в цілому у світі, а їх реалізація – одним із найактуальніших і найважливіших завдань міжнародного співробітництва в галузі митної справи.

На думку генерального секретаря ВМО Мішеля Дані [6, с. 11], Рамкові стандарти слугують новою міцною платформою, яка дає змогу активізувати світову торгівлю, підвищити рівень її захищеності від терористичних посягань і збільшити внесок митних служб і торгових партнерів у процес підвищення соціально-економічного добробуту країн. Рамкові стандарти дають змогу розширити можливості митних служб із виявлення відправок підвищеного ризику для подальшої роботи з ними, а також підвищити ефективність адміністрування товарів, прискорюючи, таким чином, процес митного оформлення та контролю і випуску вантажів.

Головною метою Рамкових стандартів є встановлення норм, які забезпечують безпеку ланцюга поставок і на глобальному рівні сприяють забезпеченню його визначеності та передбачуваності. Це дасть можливість безперешкодного переміщення товарів через міжнародні ланцюжки поставок шляхом запровадження заходів, які підвищують ступінь співробітництва між митними службами та взаємодії між митними органами і представниками бізнес-середовища.

Структурно Рамкові стандарти складаються з двох розділів: у першому містяться цілі та принципи, у другому – розкрито роль і місце урядових органів, митних служб і підприємницького співтовариства в реалізації названих стандартів (рис. 1).

Безсумнівно, ВМО є найбільш придатною платформою для такого роду ініціативи. Митні адміністрації мають значні повноваження, якими не володіють ніякі інші державні структури, а саме право перевіряти вантаж і товари, що надходять у країну, проходять транзитом чи вивозяться з неї. Поряд із цим митниця має право заборонити ввезення або вивезення. Проте для оптимізації зусиль щодо підвищення безпеки міжнародної ланцюга поставок товарів необхідний цілісний підхід за постійного вдосконалення заходів щодо полегшення торгівлі. Внаслідок цього митним службам слід прагнути укладати угоди про співробітництво з іншими державними відомствами.

Рамкові стандарти ВМО ґрунтуються на двох «опорах», а саме на системі угод між митними адміністраціями та на партнерських відносинах між митними службами та підприємницькою спільнотою. Дані «опори» припускають наявність набору стандартів, скомпонованих так, щоб гарантувати легке розуміння й оперативне застосування на міжнародному рівні. Більше того, Рамкові стандарти побудовані з урахуванням існуючих у СОТ заходів щодо забезпечення безпеки і полегшення торгівлі, а також програм, розроблених адміністраціями-членами.

Рамкові стандарти містять детальний перелік умов і критеріїв, яким повинні відповідати митні адміністрації та уповноважені економічні оператори, що полегшує практичне застосування принципів, що передбачаються даним інструментом. У відповідь на продемонстровану відповідність критеріям безпеки, що встановлюються Рамковими стандартами, митні адміністрації надають учасникам зовнішньоекономічної діяльності можливість оформлення їх вантажів у прискореному режимі, наприклад за допомогою застосування спрощених

форм контролю, що призводить до значного зменшення транзакційних і фінансових витрат.

Разом із цим Рамкові стандарти ВМО виступають основним елементом роботи з нарощування потенціалу та виконання необхідних законотворчих функцій. І хоча окремі аспекти Рамкових стандартів можуть бути реалізовані без інституційного розвитку, багато адміністрацій для впровадження стандартів потребують відповідного сприяння. У Рамкових стандартах ВМО передбачається відповідне сприяння в процесі інституційного розвитку тим митним адміністраціям, які приймуть Рамкові стандарти за основу своєї діяльності.

На підставі Рамкових стандартів митним службам рекомендується встановити в режимі реального часу співробітництво між митними адміністраціями за рахунок застосування сучасних електронних засобів передачі даних. Це повинно дати змогу митним органам виявляти особливо небезпечні вантажі ще до прибуття товарів. Таке нововведення є фундаментальною зміною в митному адмініструванні, оскільки митний контроль зазвичай має тенденцію концентрації на імпортованому контролі, який здійснюється у відриві від моніторингу експортних і транзитних операцій. Для досягнення цієї мети Рамкові стандарти передбачають узгодження попередніх вимог до електронної інформації для всіх форм поставок і використання послідовного підходу до управління ризиками, а також заохочує використання різноманітних засобів виявлення.

Створення системи угод між митними адміністраціями покликане забезпечити обмін своєчасної та точної інформації, що дасть змогу митним адміністраціям більш ефективно управляти ризиками. Система угод між митними службами має на меті зміцнити співробітництво між митними адміністраціями і дати їм можливість на більш ранньому етапі здійснювати контроль міжнародного ланцюга поставок товарів, наприклад у тому випадку, коли адміністрація країни-імпортера звертається до адміністрації країни-експортера з проханням провести огляд вантажу від її імені. Крім того, Рамкові стандарти передбачають за певних обставин взаємне визнання контролю.

Митна адміністрація повинна прагнути до прийняття або зміни положень і впровадження процедур, які сприяють угрупованню й оптимізації інформації, що подається на вимогу митних служб у зв'язку з митним оформленням, як для полегшення торгівлі, так і для виявлення вантажів підвищеного ризику з метою прийняття адекватних заходів.

Що стосується партнерства митних органів і бізнесу, Рамкові стандарти вводять поняття уповноваженого економічного оператора (УЕО). УЕО – це установи, які беруть участь у міжнародному ланцюжку поставок. Метою введення такого поняття є надання своєрідної допомоги учасникам зовнішньоторговельної діяльності за сприяння в митному адмініструванні. Своєю чергою, митні органи можуть використовувати свої ресурси, вивільнені від контролю над УЕО, щоб зосередитися на підприємствах і товарах, пов'язаних із високим ступенем ризику. У червні 2006 р. ВМО прийняла доповнення до Рамкових стандартів, що стосуються УЕО. Мета нововведення полягає у створенні максимального набору стандартів, що дають змогу досягти міжнародного взаємного визнання УЕО.

Основний інструмент Рамкових стандартів – застосування комплексних процедур митного контр-

олю, що вимагає наявності відповідних юридичних повноважень, які дають змогу вимагати від експортерів і перевізників заздалегідь представляти дані в митницю в електронному вигляді з метою оцінки загроз безпеки. Крім того, комплексні процедури митного контролю припускають установлення між митними адміністраціями транскордонного співробітництва з приводу оцінки ризиків та митного контролю з метою підвищення загальної безпеки і прискорення процедури випуску, для чого також необхідна належна правова база.

У ланцюжку комплексного митного контролю сам митний контроль та оцінка ризиків із метою забезпечення безпеки розглядаються як постійний спільний процес, що розпочинається в момент підготовки вантажів до експорту з постійною перевіркою їх цілісності за недопущення непотрібного дублювання заходів контролю. Митниця відправлення повинна вжити всіх необхідних заходів для того, щоб уможливити ідентифікацію даної відправки і виявлення будь-якого несанкціонованого втручання по ланцюгу поставок товарів. Що стосується морських контейнерних відправок, то будь-які такі перевірки й оцінка ризиків повинні здійснюватися до навантаження контейнера на судно. За необхідності митні адміністрації повинні змінювати свої повноваження, які визначені нормативними документами, для того щоб мати можливість повністю перевіряти вантажі підвищеного ризику.

Також необхідно зазначити, що застосування Рамкових стандартів дасть змогу митним службам світу отримувати більш широкую і повну картину міжнародного ланцюга поставок товарів і створює можливість для усунення дублювання і численних вимог щодо звітності.

В інтересах забезпечення безпеки ланцюгів поставок товарів і ланцюгів комплексного митного контролю, а саме для забезпечення повністю безпечного переміщення вантажів із моменту завантаження в контейнер до випуску з митного контролю в пункті призначення, митним органам слід застосовувати програму забезпечення цілісності пломб, яка докладно викладена в переглянутому Керівництві до Глави 6 Загального додатка до Переглянутої Кіотської конвенції. Для цього під час експорту або імпорту до того, як вантаж повантажений на транспортний засіб або в контейнер, який використовується в зовнішньоторговельних операціях, необхідно пред'явити митним службам попередню електронну вантажну експортну та імпортну декларації.

Із метою підтримки оцінки ризиків і полегшення випуску, будучи складовими частинами комплексного ланцюга митного контролю, митні адміністрації, по території яких проходить ланцюг поставок товарів, зобов'язані розглядати можливість обміну даними між митними службами, а саме щодо вантажних партій підвищеного ризику. Дана електронна система повідомлень може містити обмін повідомленнями про певні експортні операції, включаючи результати контролю, а також відповідні повідомлення про прибуття.

Точні терміни подання товарних і вантажних декларацій у митну адміністрацію під час експорту повинні встановлюватися в національному законодавстві після ретельного аналізу географічної ситуації і ділової практики, яка застосовується в різних видах транспорту, після проведення консультацій із представниками підприємницького сектора та іншими зацікавленими митними адміністраціями. Для УЕО митними службами має

бути забезпечено рівний доступ до спрощених умов незалежно від виду транспорту. Концепція «уповноваженого ланцюга поставок товарів» передбачає, що митна служба підтверджує дотримання всіма учасниками цієї міжнародної торгової угоди встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами і відповідною інформацією [8, с. 120].

Крім ВМО, іншою опорою виконання та реалізації Рамкових стандартів є Світова організація торгівлі та зацікавлені суб'єкти зовнішньоторговельної діяльності, які визнають важливість забезпечення безпеки ланцюга поставок товарів за одночасного полегшення потоку вантажів через кордони. У цьому плані увага звертається на «Рамки СОТ для галузевих угод про співпрацю, спрямованих на підвищення безпеки ланцюга поставок товарів і полегшення торгівлі», які могли б послужити «ескізом» для створення такої системи на початковому етапі застосування Рамкових стандартів безпеки та полегшення світової торгівлі в рамках СОТ. В основі успішних партнерських відносин між митними службами та бізнесом лежать кілька найважливіших чинників, а також взаємна повага до ролі й обов'язків один одного в цій сфері.

По суті, принципи діяльності митних органів, втілені у Рамкових стандартах ВМО, цілком відповідають потребам забезпечення якісного експортного контролю продукції подвійного використання, адже за сучасними підходами виділяють дві основні функції експортного контролю. З одного боку, його розглядають як елемент нетарифного зовнішньоекономічного регулювання (що обумовлює тенденцію до спрощення процедур торгівлі), з іншого – як важливий інструмент зовнішньої політики у сфері забезпечення національної безпеки (що визначає необхідність посилення безпеки ланцюгів поставок). Окрім того, експортний контроль суттєво впливає на міжнародний трансферт високих технологій і, таким чином, на конкурентоспроможність багатьох компаній і країн.

Відтак, завданнями взаємодії державних органів з експортного контролю, з одного боку, є сприяння українським підприємствам в їхній роботі на ринках озброєнь, що є достатньо важливим джерелом доходів для держави в цілому; з іншого – це попередження та виявлення можливих порушень українськими підприємствами законодавства в галузі експортного контролю, що можуть розглядатися світовим співтовариством як недотримання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань [9, с. 71].

Необхідність якнайшвидшого втілення в системі експортного контролю України низки принципів Рамкових стандартів обумовлюється наявністю в неї значних недоліків у сфері оптимізації та спрощення процедур торгівлі. Україна має низку невирішених проблем у сфері експортного контролю, пов'язаних з ідентифікацією товарів, технологій та послуг як обов'язковою частиною діяльності вітчизняних експортерів. Нормативне, організаційно-технічне та інформаційне розв'язання цієї проблеми дасть змогу значно підвищити рівень ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів, що здійснюють зовнішню торгівлю товарами, послугами та технологіями подвійного використання, а також експортного контролю в цілому. Так, співвідношення товарів, технологій та послуг, що дійсно підпадають під дію норм експортного контролю, до товарів, технологій та послуг, які мають лише зовнішні ознаки такої продукції, в Україні складає одного до дев'яти.

Очевидним є те, що за такого співвідношення необхідна організована ідентифікація товарів, технологій та послуг, котра дає змогу, з одного боку, абсолютно спокійно спрямувати на експорт близько 90% товарів, технологій та послуг, які мають лише зовнішні ознаки об'єктів експортного контролю, а з іншого – обґрунтовано застосувати до іншої частки (10%) норми і процедури експортного контролю, що, не сповільнюючи їх експорту, дасть змогу поставити під міжнародний контроль їх подальше використання. Розглянуті інструменти Рамкових стандартів мають значний потенціал для досягнення такої цілі.

Висновки. Рамкові стандарти безпеки і спрощення міжнародної торгівлі створюють умови для підвищення безпеки глобального руху товарів і

послуг, а також полегшують ведення зовнішньої торгівлі та сприяють зростанню добробуту. Рамкові стандарти враховують сучасні міжнародні моделі виробництва і розподілу і ґрунтуються на них, являють собою новий спосіб ведення справ для ВМО. З одного боку, вони спрямовані на впровадження більшої стандартизації в роботі митних адміністрацій, а з іншого – це більш гнучкий інструмент, ніж міжнародний договір, який допомагає прискорити виконання домовленостей.

Поєднання в Рамкових стандартах принципів спрощення торгівлі з одночасним посиленням її безпеки актуалізує використання їх механізмів із метою вдосконалення системи експортного контролю продукції подвійного використання в Україні.

Список літератури:

1. Романенко А.М. Обґрунтування необхідності спрощення процедур міжнародної торгівлі / А.М. Романенко // Наукові праці МАУП. – 2014. – Вип. 1. – С. 205–209.
2. Гужва І.Ю. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі як інструмент активізації участі України в глобальних ланцюгах доданої вартості / І.Ю. Гужва // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 29. – С. 211–217.
3. Крижанівська А.О. Інформатизація митних процедур в рамках Угоди зі спрощення процедур торгівлі / А.О. Крижанівська // Митна справа. – 2015. – № 4. – С. 18–23.
4. Халецька А. Удосконалення державного регулювання розвитку транспортного забезпечення в контексті спрощення процедур зовнішньої торгівлі / А. Халецька // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 3. – С. 199–206.
5. Борисенко О.П. Імплементация положень угоди СОТ зі спрощення процедур торгівлі: перші кроки України / О.П. Борисенко, О.В. Боркут // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2015. – № 4. – С. 25–30.
6. Выступление генерального секретаря Всемирной таможенной организации Мишеля Дана на 42-м заседании Совета руководителей таможенных служб государств-участниц СНГ в г. Санкт-Петербурге // Таможня. – 2006. – № 3. – С. 11–16.
7. Туржанський В.А. Спрощення митних процедур відповідно до рамкових стандартів ВМО / В.А. Туржанський // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 25. – С. 230–237.
8. Охолина Е.А. Рамочные стандарты безопасности как залог упрощения мировой торговли в деятельности Всемирной таможенной организации / Е.А. Охолина // Законность и порядок в современном обществе. – 2012. – № 9. – С. 115–121.
9. Хаустов В.В. Експортний контроль як інструмент нетарифного регулювання і механізм забезпечення національної безпеки / В.В. Хаустов // Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі: формування та розвиток : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (4–5 березня 2016 р.). – Дніпропетровськ : Перспектива, 2016. – Ч. 1. – 132 с.

Неботов П. Г.

Киевский национальный торгово-экономический институт

РАМОЧНЫЕ СТАНДАРТЫ БЕЗОПАСНОСТИ И УПРОЩЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ КАК МЕХАНИЗМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭКСПОРТНОГО КОНТРОЛЯ ПРОДУКЦИИ ДВОЙНОГО НАЗНАЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

Рассмотрены вопросы гармонизации и модернизации международных таможенных процедур посредством введения рамочных стандартов безопасности и упрощения мировой торговли. Раскрыты сущность, основные принципы и положения рамочных стандартов по совершенствованию работы таможенных органов в сфере обеспечения безопасности цепей поставок. Проанализировано влияние введения рамочных стандартов на эффективность функционирования системы экспортного контроля продукции двойного назначения.

Ключевые слова: рамочные стандарты, безопасность, Всемирная таможенная организация, экспортный контроль, продукция двойного назначения, уполномоченный экономический оператор.

Nebotov P. H.

Kyiv National Trade and Economic Institute

FRAMEWORK OF STANDARDS TO SECURE AND FACILITATE GLOBAL TRADE AS AN IMPROVING MECHANISM OF DUAL-USE PRODUCTS EXPORT CONTROL IN UKRAINE

Summary

The article deals with the issues of international harmonization and modernization of customs procedures by introducing of framework of standards to secure and facilitate global trade. Nature, basic principles and provisions of framework of standards of work enhancement of customs authorities in the field of supply chain security are revealed. The impact of framework of standards security implementation on the efficiency of the dual-use products export control system in Ukraine is analyzed.

Key words: framework of standards, security, the World Customs Organization, export control, dual-use products, authorized economic operator.